

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
IČO:	47813121
Projekt:	OP VK 1.5
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky III
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky III, 3. ročník
Sada číslo:	B–04
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	18
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_B–04–18
Název vzdělávacího materiálu:	Grafická úprava knihy; postup a zásady
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Lenka Kašpárková

Grafická úprava knihy; postup a zásady

Plán učiva

- Postup při grafické úpravě knihy.
- Co vydavatelství sděluje či zadává grafikovi.
- Seznámení se s knihou, náčrty a propočty.
- Komponování plochy sazby na dvoustraně.
- Layout.
- Předpis rukopisu pro sazbu.
- Zhotovení makety.
- Reprodukční maketa.
- Knihařská maketa.
- Otázky pro zopakování učiva.

Postup při grafické úpravě knihy

Typografie písma a úprava knihy musí být vždy v souladu s jejím obsahem (žánrem, cílovou skupinou, posláním), ale i polygrafickým zpracováním.

Co vydavatelství sděluje či zadává grafikovi

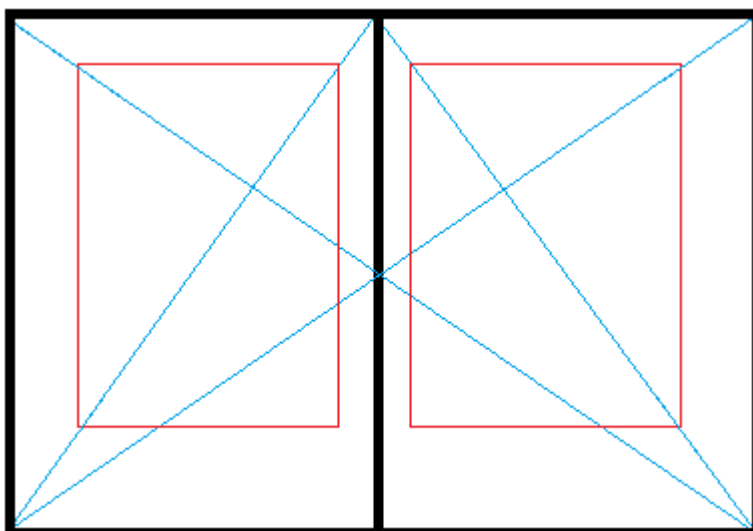
- Druh knihy a komu je určena.
- Formát.
- Finanční možnosti a hodnotu knihy.
- Možnosti technického zpracování (tisková technika, vazba, atd.).
- Také dodává grafikovi všechny podklady, které budou součástí knihy (rukopis, obrázky, značka, atd).

1. Seznámení se s knihou, náčrty a propočty

- Grafik se seznámí s obsahem knihy a s její formální stránkou (členění na kapitoly, odstavce, části knihy, úvod, doslov ...).
- Na základě těchto poznatků si udělá vlastní představu o knize.
- Nejdůležitější je zachování celistvosti (jednoty) všech částí knihy.
- Ilustrace musí být v souladu s typografií. Pokud ilustrace a typografii dělají dva lidé, musí spolu úzce spolupracovat.
- Když má grafik o knize určitou představu, provede návrh v náčrtcích a propočtech.
- Stanovení zrcadla obrazce sazby, jeho umístění na dvoustraně, velikosti a typu písma a velikosti prokladů mezi řádky.
- Orientační výpočet rozsahu budoucí publikace (např. tak, že se poměří, kolik místa zabrala jedna stránka rukopisu, upravená na typ písma a velikost, jaká bude v budoucí knize).

2. Komponování plochy sazby na dvoustraně

- Zakreslením plochy sazby do obrysů budoucí knihy dostaneme schéma postavení sazby na dvoustraně (zrcadlo obrazce sazby = je to výchozí půdorys pro konstrukci grafické úpravy).
- Postavení sazby nemůže být náhodné, musíme brát v úvahu, že dvě protilehlé strany tvoří jeden estetický celek.
- Existuje více způsobů komponování sazby, nejjednodušší je umísťování zrcadel pomocí úhlopříček.
- Do čistého formátu dvoustrany a strany knihy kreslíme úhlopříčky – na ně nanášíme zvolené rozměry budoucího obrazce sazby.
- Paginace se umísťuje mimo obrazec a již při komponování dvoustrany s ní musíme počítat.

3. Layout

- Zhotovení zrcadla celkové grafické úpravy = náčrt skutečného vzhledu budoucí knihy.
- Zakresluje se na dvoustrany s definitivním obrazcem sazby.
- Vyhotovuje se pro charakteristické strany a pro všechny vstupní a výstupní části knihy.
- Zakreslují se typické titulky, umístění obrázků, grafická výzdoba, paginace apod.
- Obvykle pracujeme na počítači s pomocí tzv. typografické mřížky, která nám pomůže lépe rozmístit jednotlivé prvky dvoustrany.
- V zrcadle jsou uvedeny i údaje o druhu a stupni písma, rozměrech sazby, údaje o sazbě odstavců apod.
- Zrcadla jsou pouze orientační, ještě zde nenajdeme text ani obrázky, pouze obrysy těchto prvků se zapsanými údaji (písmo v bodech a obrázky v milimetrech).

4. Předpis rukopisu pro sazbu

- Do rukopisu je třeba vyznačit některé požadavky na sazbu. Např. obrázky klademe do textu číslované odkazy, na první stranu rukopisu se uvádí velikost písma hlavního textu, šířka sazby a název písma.
- Vyznačení v rukopisu se uvádí pomocí značek např.:

kurzíva tučné prostrkané verzálky

5. Zhotovení makety

- Na základě vyznačeného rukopisu a údaje v zrcadle tiskárna provede sazbu a zašle objednateli obtahy sazby a nátisky obrazových reprodukčních předloh.
- Vydavatelství provede korekturu textu i obrázků nátisků a předá je výtvarníkovi.
- Ten zhotoví kompletní maketu tiskoviny.
- **Makety jsou pro tiskárnu i vazbu závazné, musí být proto propracovány do detailů.**

Reprodukční maketa

V maketě jsou uvedeny všechny požadavky na umístění grafických symbolů, obrázků, titulků, marginálií, záhlaví ... Tato maketa se nazývá reprodukční a je určena pro tisk. Kromě makety textové části se zhotoví i maketa přebalu a předsádek.

Knihařská maketa

Je to maketa vazby knihy, která vypadá jako skutečná hotová kniha. Zhotovuje se v měřítku 1 : 1 ze složek nepotištěného papíru a slouží knihaři jako vodítko pro zhotovení vazby.

Otázky a úkoly k zopakování učiva

1. Co všechno zadává a předává vydavatelství grafikovi?
2. Co je to obrazec zrcadla sazby a zrcadlo celkové grafické úpravy?
3. Jak se v rukopisu vyznačuje kurzíva a tučné písmo?
4. Jakým způsobem lze vypočítat z rukopisu počet stran budoucí publikace?
5. K čemu slouží reprodukční a knihařská maketa?

Seznam použité literatury

- BERAN, V. *Aktualizovaný typografický manuál*. 4. vyd. Praha: Kafka design, ISBN 2005. 80-901824-0-2.
- BLAŽEJ, B. *Grafická úprava tiskovin*. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-04-23201-9.
- DUSONG, J. - L., SIEGWARTOVÁ, F. *Typografie - od olova k počítačům*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997. ISBN 80-7180-296-4.
- ELIŠKA, J. *Vizuální komunikace; písmo*. 1. vyd. Brno: CERM, 2005.

- FORŠT, J. *Abc DTP, zadání a zpracování reklamních tiskovin*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 9788071692225.
- KOČIČKA, P & BLAŽEK, F. *Praktická typografie*. Praha: Computer Press, 2002, ISBN 8072263854.
- RYBIČKA, J. *Pokročilé zpracování textů a DTP*. 2004.
Dostupné z <https://akela.mendelu.cz/~rybicka/prez/zpract/kap1234.pdf>.
- ŠALDA, J. *Od rukopisu ke knize a časopisu*. 4. přeprac. vyd. Praha: SNTL, 1983.